

Frøene bindes med dyvelsdræk og flyerørn på køernes nakke som værn mod forhekselse (slutningen 1700-t; 10). Marietidsel og dens frø indgik i midler mod hekseri og sygdom forvoldt deraf (11).

Efter at tornene er fjernet, skal bladene kunne spises som kål (1806; 3).

LITTERATUR: (1) 703 54b; (2) 841 1577,101b; (3) 398 1806,737; (4) 488 o 192; (5) 830 8,1887,45; 239 1894,8; 24 37; (6) 249 1,1899,162; (7) 488 o 167; (8) 340 97; (9) 83 46,74,176; (10) 83 226; (11) 488i 6.1, 83 og 6.2,441.

Brøndsel, *Bidens*

FLIGET BRØNDSSEL, *Bidens tripartitus*, er meget almindelig ved damme, gadekær, søer, i tørvemoser, grøfter osv., de 15–60 cm høje ofte rødbrune stængler har ved grunden modsatte, 3–5 fligede blade og bærer oprette kurve af gule blomster; de gråbrune frugter hænger med to skråtstillede børster let i tøjet. NIKKENDE BRØNDSSEL, *Bidens cernuus*, vokser på samme lokaliteter, men er ikke så almindelig, bladene er takkede, kurvene nikkende og de sortbrune frø forsynet med 3–4 børster.

Brøndsel o. 1670ff (1686 brentze), navnets oprindelse er omstridt, måske til brand i betydningen stang, ålelyster, som frugten af fliget brøndsel kan ligne, sekundært knyttet til brønd (voksested) og ældre dansk bryndsel = ildebrand, idet man med planten farvede tøj brandgult (1). De øvrige navne skyldes frøenes stive børster med modhager: *skrædder* 1793, 1821, Himmerland o. 1900, de to børster giver frugten et saks-lignende udseende; *tvetand* 1836,1863, *fork* VJylland o. 1870 og *jerntyv* (=høtyv) Vendsyssel, *støvleknægt* VLolland; *præstelus* vist alm., *biskoplus* NSjælland, *stiknasser* Køng SSjælland og *stubnasser* Lolland (2).

LITTERATUR: (1) 854 18,1951,98–108; 4 25.1,1960, 73–78; 258 1943,145; (2) 689 1,194f.

FARVNING, LÆGEDOM

Brøndsel nævnes 1670 blandt vækster, der farver brandgult (1), med alun farver blomsterne gult, med potaske ildgult (1795; 2), blev o. 1800 anvendt til gulfarvning, således på Bornholm (3). Planten farver rødgult og gyldenbrunt (4). Om efteråret skal fårene have småtskåret brøndsel som værn mod orm og sygdom (1761; 5).

LITTERATUR: (1) 301 50; (2) 576 4,398; (3) 834 1804,37; 398 1806,794; 258 1943,145; (4) 946 13f,15; (5) 696 114.

Hjortetrøst, *Eupatorium cannabinum*

bliver indtil 150 cm høj, har rødbrun stængel og delte blade med lancetformede, dybt takkede flige (som hampens); de talrige små blegrøde kurve er samlet i stor tæt halvskærmformet top. Almindelig på fugtige steder i skove, grøfter, ved søer, bække osv.

Hjortetrøst 1793ff er konstrueret af et ældre navn *hjordekløver* 1672–1838, der atter skyldes en overlevering om den sårede hjort, se nedenfor. *Leverurt* 1619, anvendt mod leverlidelser, *floksurt* 1648–1838 til svensk flock = skærm. *Kunigundesurt* 1648–1820, uvist hvorfor planten blev sat i forbindelse med St. Kunigunde. *Dron*, *dronurt* o. 1700, 1793, omtydet af tysk dorant, der gælder forskellige trylleplanter (1).

Skal have samme (eller stærkere) lægekræfter

Hjortetrøst. Foto: H. Staun.

